

การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ระดับประถมศึกษา Teaching of Creative Writing at Elementary Education Level

วิภาฤดี วิภาวิน*

ภาษาไทยมีความสำคัญ เป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสาร และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ โดยการเรียนรู้การสอนภาษาไทย มุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษาทั้ง 4 ด้านคือ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน แต่จากการศึกษาและวิจัยพบว่าทักษะการเขียนเป็นทักษะที่ยากสำหรับครูผู้สอนที่สอนให้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะต้องให้ผู้เรียนสามารถเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ จึงมีครูไม่น้อยที่ประสบกับปัญหาการสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางการเขียนของผู้เรียนให้ดีขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการเขียน เพื่อถ่ายทอดความคิด การแสดงออก ความรู้สึก จินตนาการและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ออกมาในทางสร้างสรรค์อย่างมีอิสระเสรี โดยถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาเขียน ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์พบว่า ครูยังสอนโดยเน้นการจำและเข้าใจปัญญามากกว่าเน้นความคิดสร้างสรรค์ขาดการกระตุ้นการพัฒนาและการส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนไม่กล้าคิดและแสดงออก ทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดหรือลำดับความคิดออกมาได้

จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า สมรรถภาพในด้านการเขียนของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ มีนักเรียนจำนวนมากเขียนเชิงสร้างสรรค์ไม่ได้ เนื่องจากเด็กขาดความรู้ ความคิดที่จะเขียนและไม่ได้รับการส่งเสริมให้เขียนอย่างมีอิสระเสรีเท่าที่ควรจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนควรจะสอนและฝึกให้เด็กเกิดทักษะความคิดก่อนเพราะเมื่อเด็กเกิดความคิดแล้ว จะสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นการเขียนได้ เพราะสิ่งสำคัญที่สุดในการเขียนคือ การคิด ดังนั้นในการสอนเขียนควรควบคู่ไปกับการคิด เพราะเมื่อเด็กคิดได้ก็จะเขียนได้ และความคิดที่ครูควรจะให้เด็กนั้นคือ ความคิดสร้างสรรค์

* อาจารย์ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Gale, Storm และ Torrance กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวทุกคนและสามารถส่งเสริมพัฒนาขึ้นได้ แต่อาจจะมีปริมาณแตกต่างกัน ซึ่งความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอน การฝึกฝน และการฝึกปฏิบัติให้ถูกวิธี ถ้าหากเด็กได้รับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่เยาว์วัยเท่าใด ก็ยิ่งเป็นผลดีมากชิ้นเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่า ความคิดเป็นพื้นฐานของการเขียนและความคิดสร้างสรรค์จะทำให้เกิดการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ เพราะการเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นงานเขียนที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ นิจ จันทรมูล ให้ความเห็นไว้ว่า การคิดและการเขียนเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กัน เพราะก่อนที่จะเขียนออกมาอย่างสร้างสรรค์ได้นั้น จะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ก่อน นั่นคือ ต้องมีการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบไปด้วย ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ โดยความคิดสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็น

1.1 ความคิดคล่อง (Fluency) หมายถึง ความคล่องแคล่วในการคิด แล้วเขียนคำตอบให้ได้ปริมาณมากที่สุด ในเวลาจำกัด

1.2 ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความคล่องแคล่วในการคิดแล้วเขียนคำตอบได้หลายประเภท หลายทิศทาง

1.3 ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดแล้วเขียนในสิ่งแปลกใหม่ ไม่ซ้ำกับคนอื่นและแตกต่างไปจากความคิดธรรมดา

1.4 ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดแล้วเขียนรายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้ได้ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(ศึกษาความคิดสร้างสรรค์จาก อารี รังสินนท์ และ สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม)

แนวทางในการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ กรณีการ พวงเกษม ได้เสนอแนะวิธีการสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า ต้องเริ่มฝึกตั้งแต่ในระดับที่เด็กเริ่มเขียนภาษาไทยได้เป็นคำแล้ว เพราะเด็กจะสามารถนำคำต่างๆ มาเขียนเป็นกลุ่มคำ เขียนเป็นประโยค ซึ่งเด็กที่จะสามารถสอนได้ คือเด็กในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งการเริ่มต้นสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จะต้องค่อยเริ่มเรียงลำดับจากง่ายไปเรื่อยๆ ค่อยเป็นค่อยไป ในการสอนครูต้องคอยกระตุ้นให้เด็กได้รู้จักคิดในทางสร้างสรรค์ ซึ่งจากข้อความดังกล่าว จึงมีการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ในระดับประถมศึกษาไว้ ดังนี้

1. การสร้างคำ
2. การสร้างประโยค
3. การเขียนข้อความ
4. การเขียนความเรียง

1. การสร้างคำ แบ่งเป็น

1.1 การสร้างคำจากการประสมอักษร ครูผู้สอนควรจะเริ่มจากการนำบัตรอักษรมา โดยให้นักเรียนนำอักษรมาประสมกัน เพื่อเกิดเป็นคำใหม่ ให้แปลก แหวกแนว ไม่ซ้ำแบบใคร เช่น

คำตอบที่ได้ เช่น รก กก กร รง แกร เกา รา กา งา กาง กร งบ แกร ฯลฯ

1.2 การสร้างคำจากการประสมคำ ครูผู้สอนนำคำจากบัตรคำ แล้วให้นักเรียนคิดคำใหม่เพื่อนำคำมาประสม เพื่อเกิดเป็นคำใหม่ ให้แปลก แหวกแนว ไม่ซ้ำแบบใคร เช่น

คำตอบที่ได้ เช่น น้ำใจ ใจดำ หวานใจ ใจแข็ง แข็งใจ น้อยใจ ใจน้อย ใจอ่อน ฯลฯ

1.3 การสร้างคำจากรูปภาพ ครูนำภาพ แล้วให้นักเรียนตั้งชื่อจากรูปภาพให้แปลก แหวกแนวไม่ซ้ำใคร แต่ความหมายยังคงคล้ายคลึงกับรูปภาพที่นำมา

รูปภาพเครื่องบิน

คำตอบที่ได้ เช่น เจ้านกเหล็ก เจ้านกยักษ์ เหล็กบิน เจ้าเวหา ฯลฯ

หลังจากฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการสร้างคำ ก้าวต่อไปที่ครูผู้สอนจะสอนคือ การสร้างประโยค

2. การสร้างคำจากประโยค แบ่งเป็น

2.1 การสร้างประโยคจากการประสมอักษร โดยครูนำ บัตรอักษร มาเรียงต่อกัน แต่ก่อนสอน ครูจะให้ผู้เรียนรู้ว่า ประโยคคืออะไร ประกอบไปด้วยอะไร แล้วลองให้ผู้เรียนสร้างประโยคจากตัวอักษรให้แปลก แหวกแนว ไม่ซ้ำแบบใคร เช่น บัตรอักษร

เมื่อนักเรียนคิดคำที่ได้จากรูปภาพแล้ว คำตอบที่ได้ เช่น อ่างตักน้ำ อาแต่งหน้า อาติน้ำ อูฐเตะหนู ฯลฯ

2.2 การสร้างประโยคจากการประสมคำและรูปภาพ โดยครูนำ บัตรคำ และรูปภาพ ที่น่าสนใจมา แล้วให้ผู้เรียนเลือกคำและเลือกรูปภาพที่ครูนำมาสร้างประโยค ให้แปลกแหวกแนว ไม่ซ้ำแบบใคร เช่น

คำตอบที่ได้ เช่น ฉันมีขนมปัง ฉันห่อของขวัญ ฉันขับรถ ฯลฯ

2.3 การสร้างประโยคในรูปแบบต่าง ๆ ในส่วนนี้ ครูจะต้องสอนรูปแบบประโยคต่างๆ เสียก่อน เมื่อสอนเสร็จแล้ว ครูจะให้ผู้เรียนสร้างประโยคจากรูปภาพ เช่น

ประโยคบอกเล่า เด็กชายหอมดอกไม้ นางพยาบาลถือโตะ
ประโยคปฏิเสธ ผู้ชายไม่กินข้าว
ประโยคคำถาม คนที่นอนอยู่บนเตียงเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย
ประโยคคำสั่ง จงลุกจากเตียงเดี๋ยวนี้
หมายเหตุ ในส่วนนี้ ผู้เรียนจะได้ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น เท่านั้น

หลังจากฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการสร้างประโยค ก้าวต่อไปที่ครูผู้สอนจะสอนคือ การเขียนข้อความ

3. การเขียนข้อความ แบ่งออกเป็น

3.1 การเขียนคำขวัญ ครูให้นักเรียนดูคำขวัญต่างๆ แล้วอธิบาย การเขียนคำขวัญ แล้วให้ผู้เรียนคิดและเขียนคำขวัญที่ผู้เรียนอยากเขียนก่อน โดยอาจจะเป็นคำขวัญที่ใกล้ๆ ตัว หลังจากนั้นอาจจะให้หัวข้อ แล้วให้ผู้เรียนเขียนคำขวัญขึ้นเอง โดยไม่ซ้ำแบบใคร

3.2 การเขียนคำโฆษณา ครูให้นักเรียนดูโฆษณาจากหนังสือพิมพ์ แจกใบปลิว จากโทรทัศน์ แล้วสอนหลักการเขียนโฆษณา เสร็จแล้วแจกรูปภาพโฆษณา สินค้าที่ใช้แล้ว โดยให้ผู้เรียนตกแต่งโฆษณาใหม่ โดยตั้งชื่อสินค้า ราคา คำขวัญใหม่ เพื่อชักจูงใจให้คนอยากซื้อ

3.3 การเขียนแสดงความรู้สึก โดยครูต้องอธิบายเกี่ยวกับความรู้สึก โดยครูให้นักเรียนดูรูปภาพ หรือฟังเพลง แล้วให้นักเรียนถ่ายทอดความรู้สึกจากรูปภาพออกมาจากความรู้สึกของผู้เรียน

3.4 การเขียนแสดงความคิดเห็น โดยครูต้องอธิบายเกี่ยวกับความคิดเห็น ให้ผู้เรียนเข้าใจ โดยครูให้นักเรียนดูภาพ หรือดูข่าวจากหนังสือพิมพ์ แล้วให้นักเรียนถ่ายทอดความคิดเห็นออกมา

หมายเหตุ ในส่วนนี้ ผู้เรียนจะได้ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ เท่านั้น

หลังจากฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการเขียนข้อความก้าวต่อไปที่ครูผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้การเขียนความเรียง

4. การเขียนความเรียง แบ่งออกเป็น

4.1 การเขียนเรื่องโดยใช้คำและรูปภาพ โดยครูให้คำและรูปภาพ แล้วให้ผู้เรียนเขียนเป็นความเรียงของตัวเอง ให้เป็นเรื่องราวที่ต่อเนื่อง

4.2 การเขียนความต้องการ โดยครูอาจให้หัวข้อแล้วให้ผู้เรียนเขียนความต้องการ โดยหยิบยกรูปภาพดารา หรือข่าวของคนที่ถูกลือตเตอร์มาอ่าน เพื่อให้ผู้เรียนเขียนความต้องการของตนออกมา ตัวอย่างหัวข้อ

1. ถ้าฉันเป็นดารา ฉันจะ
2. ถ้าฉันมีพร 3 ประการ ฉันจะ
3. ถ้าฉันถูกลือตเตอร์รางวัลที่ 1 ฉันจะ

4.2 การเขียนนิทานตามจินตนาการ โดยครูอาจจะเล่านิทานให้นักเรียนฟัง แล้วให้ผู้เรียนแต่งนิทานจากความคิดด้วยตนเอง

4.3 การเขียนในเรื่องรูปแบบต่าง ๆ ในขั้นนี้ ครูอาจจะให้

ลักษณะที่ 1 ให้ประโยคตอนต้นและตอนท้ายมา ให้นักเรียนแต่งตรงกลางที่หายไป

ลักษณะที่ 2 ให้ประโยคตอนต้นเรื่องมา แล้วให้เขียนเรื่องต่อให้จบ

ลักษณะที่ 3 ให้ตอนท้ายของเรื่องมาให้เขียนเริ่มต้นเรื่องให้ต่อกับข้อความที่ให้มา

ในขั้นสอนนี้ ครูอาจจะให้ผู้เรียนดูภาพยนตร์ หรือเล่านิทานที่ไม่จบเรื่อง แล้วให้ผู้เรียนเขียนต่อจนจบได้
หมายเหตุ ในส่วนนี้ ผู้เรียนจะได้ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ เท่านั้น

จากวิธีการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่นำเสนอมานี้ ครูผู้สอนที่มีปัญหาการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ในระดับประถม สามารถนำวิธีการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ไปทดลองใช้ ซึ่งวิธีดังกล่าวจะเป็นการปูพื้นฐานการเขียนเชิงสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนในระดับประถม แต่สิ่งหนึ่งที่ลืมไม่ได้ ครูผู้สอนจะต้องให้โอกาส เปิดกว้างให้ผู้เรียนได้คิด โดยสอนให้ผู้เรียนคิดเสียก่อน เมื่อนั้นพัฒนาการการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนก็จะเกิดขึ้น

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ พวงเกษม. การสอนเขียนเรื่องโดยใช้จินตนาการสร้างสรรค์ในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. (2533)
- กัลยา ไตรศรีศิลป์. การพัฒนากิจกรรมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ในระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2542
- กิ่งดาว พุทธพันธ์. กิจกรรมฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2534
- นิจ จันทรมล. การใช้แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2535
- บันลือ พฤษภาวัน. พัฒนาการเขียนสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. (2533)
- บังอร พุ่มสอาด และคณะ. การศึกษาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 โดยใช้แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์ในโรงเรียนประถมศึกษาเขตการศึกษา 6. วารสารการวิจัยทางการศึกษา 24 (1). (2537)
- ประภาศรี สีหอำไพ. การเขียนแบบสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : โอเดียนสโตร์ (2531)
- วิภาฤดี วิภาวิน. การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สื่อประสม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2543
- อังฉรา ชิวพันธ์. กิจกรรมการเขียนสร้างสรรค์ในชั้นประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช (2535)
- อารี รังสินันท์. ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา. (2533)
- อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสรรค์. รายงานการวิจัย (ฉบับสมบูรณ์) เรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเขียนภาษาไทย และความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา ระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนแบบสร้างสรรค์กับการแบบฝึกตามคู่มือของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนสาธิตศรีนครินทร์-วิโรฒ ประสานมิตร. ภาควิชาหลักสูตรการสอน คณะศึกษาศาสตร์. (2538)
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธ. เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. (2535)